

ĐẠO ĐỨC CỘNG SẢN VỚI CÁCH MẠNG VIỆT NAM

★ TS BÙI LỆ QUYÊN

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

● **Tóm tắt:** Đạo đức cộng sản từ khi xuất hiện trên thế giới đã dần chiếm vị thế trở thành đạo đức của giai cấp chân chính, đạo đức của thời đại, đạo đức phục vụ cho sự tiến bộ của xã hội loài người. Đạo đức cộng sản đã “thổi một luồng gió mới” cổ vũ cho tinh thần yêu nước ở các dân tộc thuộc địa, phụ thuộc ở phương Đông, góp phần hình thành nên con người mới xã hội chủ nghĩa, lối sống mới xã hội chủ nghĩa. Ở Việt Nam, đạo đức cộng sản đã trở thành giá trị tinh thần cổ vũ dân tộc Việt Nam thoát khỏi tình trạng nô lệ, góp phần gạt bỏ sự “hỗn tạp, vụn vặt” trong đạo đức xã hội nửa đầu thế kỷ XX, định hướng cho con người và xã hội Việt Nam ngày càng phát triển đi lên, đạt được nhiều thành tựu.

● **Từ khoá:** Đạo đức; đạo đức cộng sản.

Ph. Ăngghen chỉ ra rằng “xét cho đến cùng, mọi học thuyết về đạo đức đã có từ trước đến nay đều là sản phẩm của tình hình kinh tế của xã hội lúc bấy giờ”¹. Đạo đức cộng sản cũng không nằm ngoài quy luật đó. Là loại hình đạo đức gắn liền với những người cộng sản, với giai cấp công nhân và phong trào cộng sản thế giới; đạo đức cộng sản đối lập với đạo đức của giai cấp tư sản, định hình cá nhân theo khuynh hướng dân chủ, bình đẳng, tự giác, kỷ luật và tinh thần tập thể. Đặc biệt, đạo đức cộng sản đã “thổi một luồng gió mới” cổ vũ cho tinh thần yêu nước ở các dân tộc thuộc địa, phụ thuộc ở phương Đông, góp phần tạo nên những biến chuyển cho tư tưởng ở các quốc gia này, khiến cho nó vừa tiếp biến các giá trị đạo đức ở phương Tây, vừa tích hợp các giá trị thời đại.

Khi được truyền vào Việt Nam, các giá trị đạo đức cộng sản nhanh chóng dung hợp với hệ

giá trị đạo đức truyền thống vốn có của người Việt như tính cách cần mẫn, trọng tình, trọng nghĩa, tính cộng đồng cộng cảm, đồng thời cũng phù hợp với trình độ nhận thức, thụ cảm của người Việt mà trong đó số đông là những người lao động. Đạo đức cộng sản đã củng cố tinh thần yêu nước và khát vọng hòa bình; giúp dân tộc ta xác định rõ mục tiêu độc lập dân tộc gắn với chủ nghĩa xã hội, đưa nước ta thành công trong công cuộc bảo vệ Tổ quốc và xây dựng đất nước xã hội chủ nghĩa hiện nay.

1. Quan niệm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Đảng ta về đạo đức cộng sản

C.Mác và Ph.Ăngghen không viết những chuyên luận cụ thể về đạo đức cộng sản nhưng đã bày tỏ quan điểm về loại hình đạo đức này thông qua việc phê phán chủ nghĩa tư bản và tầm nhìn về xã hội cộng sản với hàng loạt tác phẩm như *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*

(1848), *Luận cương về Phoiơbắc* (1845), *Chống Duyring* (1878),...

Đứng trên lập trường của chủ nghĩa duy vật lịch sử, C.Mác, Ph.Ăngghen khẳng định cơ sở hình thành đạo đức xã hội bắt nguồn từ nền tảng kinh tế - xã hội của thời đại. Theo các ông, đạo đức cộng sản được xây dựng trên nền tảng của thế giới quan và phương pháp luận khoa học, tính vận động khách quan tất yếu của lịch sử loài người, tính quyết định của mối quan hệ giữa lực lượng sản xuất và quan hệ sản xuất trong quy luật vận động của xã hội loài người.

C.Mác, Ph. Ăngghen đồng thời lập luận rằng các giá trị và đạo đức của giai cấp thống trị được áp đặt lên phần còn lại của xã hội. Theo đó, đạo đức của giai cấp tư sản được thúc đẩy bởi một hệ thống che giấu bản chất giả dối, bóc lột, làm tha hóa cá nhân khỏi lao động của mình của chủ nghĩa tư bản. Các ông phê phán đạo đức tư sản nhấn mạnh tự do, dân chủ, nhưng thực tế lại chỉ bảo hộ cho tự do, dân chủ của cá nhân giai cấp tư sản và lợi ích của các tập đoàn tư bản.

Từ đó, C.Mác và Ph.Ăngghen chỉ ra rằng, đạo đức của giai cấp công nhân được xây dựng trên cơ sở một lực lượng sản xuất tiên tiến, lối sống lao động và tập thể. Đây là đạo đức cách mạng, không chỉ phục vụ cho riêng lợi ích giai cấp vô sản mà đảm bảo lợi ích chung cho con người. Đạo đức cộng sản sẽ trở thành hệ giá trị đạo đức phổ quát khi giai cấp công nhân tiến hành đấu tranh cách mạng, thay thế hình thái kinh tế xã hội tư bản chủ nghĩa bằng hình thái kinh tế - xã hội cộng sản chủ nghĩa, thiết lập một xã hội không có giai cấp, con người được đảm bảo phát triển toàn diện. Theo các ông, “Những người cộng sản coi là điều đáng khinh bỉ nếu giấu giếm những quan điểm và ý định của mình”. “những người cộng sản ở mọi nơi đều phấn đấu cho sự đoàn kết”, “chống lại trật

tự xã hội và chính trị hiện hành” để thiết lập đạo đức cộng sản”².

Kế thừa, vận dụng quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen, V.I.Lênin cũng viết hàng loạt tác phẩm bàn đến nhiều nội dung khác nhau của phong trào cộng sản, trong đó thể hiện rõ tư duy về đạo đức cộng sản. Có thể kể tới *Nhà nước và cách mạng* (1917), *Làm gì?* (1902), *Bệnh áu trĩ tả khuynh trong phong trào cộng sản* (1918), *các bài viết và phát biểu trong cách mạng và thời kỳ nội chiến* (1917-1922) và hàng loạt thư từ, tài liệu nội bộ đảng. V.I.Lênin ủng hộ quan điểm của C.Mác, Ph.Ăngghen khi cho rằng đạo đức gắn bó mật thiết với các điều kiện vật chất và quan hệ giai cấp của xã hội. Căn cứ vào thực tiễn cách mạng của thế giới cũng như nước Nga đầu thế kỷ XX, V.I.Lênin ít bàn đến những nguyên tắc đạo đức trừu tượng mà thường thẳng thắn luận chiến với những biện minh đạo đức của các thành phần cơ hội chủ nghĩa trong và ngoài Đảng công nhân, phê phán đạo đức tư sản, bảo vệ đạo đức cộng sản. Người phát biểu: “Trách nhiệm của những người cộng sản không phải là giấu giếm những nhược điểm trong phong trào của mình, mà là công khai phê phán những nhược điểm đó, để khắc phục được chúng một cách nhanh chóng và triệt để hơn”³. V.I.Lênin kêu gọi hành động cách mạng, gắn đạo đức cộng sản với cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp công nhân và nhân dân lao động. Sau khi cách mạng thành công, V.I.Lênin nhấn mạnh cần tiếp tục giáo dục đạo đức cộng sản, phát huy các giá trị của đạo đức cộng sản vào xây dựng chính quyền mới và chủ nghĩa xã hội. Người đồng thời nhắc nhở mỗi người cộng sản phải “tự mình làm gương cho quần chúng lao động thấy một *mẫu mực* về lòng trung thành đối với lợi ích của những người lao động, về tinh thần kiên quyết đấu

tranh với kẻ thù của những người lao động..., về thái độ kiên định trong những giờ phút gay go, về tinh thần đấu tranh một lòng hy sinh chống bọn đế quốc ăn cướp trên toàn thế giới”²⁴.

Đến Hồ Chí Minh, đạo đức cộng sản, theo nghĩa hẹp cũng có thể hiểu là đạo đức cá nhân của những người cộng sản, là “đạo đức mới”, “đạo đức cách mạng” như Hồ Chí Minh từng đề xướng, nghiêm túc thực hiện và trở thành tấm gương. Người nhiều lần nhắc đến đạo đức cộng sản, đạo đức mới, đạo đức cách mạng trong các Hội nghị Đảng, thư từ chỉ thị hay các bài phát biểu của mình. Ngay từ năm 1927, trong *Đường Kách mệnh*, Hồ Chí Minh đã nhắc nhở mỗi cán bộ, đảng viên phải luôn luôn thấm nhuần đạo đức cách mạng. Tư tưởng này tiếp tục được thể hiện qua các tác phẩm sau đó của Người như *Đạo đức cách mạng* (1958), *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* (1969),... Hồ Chí Minh cho rằng đạo đức cách mạng là sự hội tụ những phẩm chất cần có của người cách mạng, là những gì trái với chủ nghĩa cá nhân ích kỷ. Theo Hồ Chí Minh: “Nói tóm tắt, thì đạo đức cách mạng là: Quyết tâm suốt đời đấu tranh cho Đảng, cho cách mạng. Đó là điều chủ chốt nhất. Ra sức làm việc cho Đảng, giữ vững kỷ luật của Đảng, thực hiện tốt đường lối, chính sách của Đảng. Đặt lợi ích của Đảng và của nhân dân lao động lên trên, lên trước lợi ích riêng của cá nhân mình. Hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Vì Đảng, vì dân mà đấu tranh quên mình, gương mẫu trong mọi việc. Ra sức học tập chủ nghĩa Mác - Lênin, luôn luôn dùng tự phê bình và phê bình để nâng cao tư tưởng và cải tiến công tác của mình và cùng đồng chí mình tiến bộ”²⁵. Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng một người cách mạng có đạo đức là phải luôn trung thành với lý tưởng cộng sản và phấn đấu không ngừng

cho sự nghiệp cách mạng. Đạo đức cách mạng chính là cần, kiệm, liêm, chính, là chí công vô tư, là học tập chủ nghĩa Mác - Lênin.

Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng của Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng hay chính là đạo đức cộng sản đã có ảnh hưởng sâu rộng đến phong trào cách mạng ở Việt Nam, được Đảng ta kế thừa, tiếp tục nghiên cứu, áp dụng trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước hiện nay. Trong các văn kiện đại hội, các nghị quyết hội nghị, Đảng ta luôn đặc biệt chú trọng nhấn mạnh vấn đề đạo đức của mỗi cán bộ, đảng viên, mỗi tổ chức Đảng bên cạnh vấn đề tư tưởng chính trị, lối sống; đồng thời xem đạo đức cách mạng chính là nền tảng, gốc rễ của công tác xây dựng Đảng.

Có thể nói, đạo đức cộng sản chính là dạng thức đạo đức dựa trên lập trường của chủ nghĩa Mác - Lênin. Ở Việt Nam, đạo đức cộng sản còn được hiểu là đạo đức cách mạng, được thiết lập trên nền tảng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, phù hợp bối cảnh văn hoá, truyền thống, lịch sử, con người Việt Nam, tích hợp các giá trị tiên bộ của đạo đức nhân loại. Đạo đức cộng sản là đạo đức mới, nhấn mạnh tinh thần tập thể, nhằm bảo vệ lợi ích của Đảng Cộng sản, của dân tộc, phụng sự sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội.

2. Vai trò của đạo đức cộng sản đối với Việt Nam từ thế kỷ XIX đến nay

2.1. Vai trò của đạo đức cộng sản trong đấu tranh giành độc lập dân tộc

Nhìn lại lịch sử dân tộc, có thể thấy, đạo đức cộng sản đã thiết lập các hành vi đạo đức mới, định hình nhân cách cá nhân, giải quyết các hỗn tạp trong đạo đức xã hội Việt Nam cuối thế kỷ XIX.

Thứ nhất, đạo đức cộng sản giúp định hình niềm tin và hành vi đạo đức cho các nhà yêu

nước Việt Nam đầu thế kỷ XX. Đầu thế kỷ XX, phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc trên thế giới diễn ra sôi nổi, tư tưởng của các nhà dân chủ cách mạng châu Âu, tân thư của các nhà tư tưởng phương Đông như Khang Hữu Vi, Lương Khải Siêu,.. đã tác động mạnh mẽ đến các nhà yêu nước Việt Nam. Nhiều người trong số đó đã ra đi tìm đường cứu nước như lãnh đạo phong trào Đông Du Phan Bội Châu; đã phát động phong trào Duy Tân như Phan Châu Trinh, Huỳnh Thúc Kháng, Trần Quý Cáp,... Dẫu vậy, tất cả đều thất bại bởi những nguyên nhân sau: (1) tinh thần yêu nước thuần túy (mặc dù đã có sự chuyển biến từ tư duy phong kiến sang tư duy dân chủ thời cận - hiện đại) không còn phù hợp xu thế cách mạng đang diễn ra ở nhiều nơi trên thế giới; (2) đạo đức dựa trên nền tảng triết học dân chủ tư sản, đề cao tự do, bình đẳng, bác ái nhưng lại không nhất quán; (3) đề cao chủ nghĩa ái quốc song lại bế tắc trong con đường cách mạng. Chưa kể, sự biến chuyển sâu sắc của chủ nghĩa tư bản từ tự do cạnh tranh sang chủ nghĩa đế quốc đã ngày càng khiến cho đạo đức tư sản rơi vào chủ nghĩa cá nhân vị kỉ, ích kỉ tư sản lùi xa xu thế mới của thời đại. Chính đạo đức cộng sản từ sau năm 1920 đã khiến các nhà yêu nước Việt Nam sau này thức tỉnh, nhận thức lại về con đường đấu tranh, trở thành những nhà lãnh đạo cách mạng và thành công trong giải phóng dân tộc ở những năm kế tiếp. Đạo đức cộng sản xuất hiện

phù hợp với biến động của lịch sử đã đưa Việt Nam chuyển từ chế độ quân chủ chuyên chế hàng ngàn năm trước sang một thời kỳ tiến bộ mới.

Thứ hai, đạo đức cộng sản giúp định hướng nhân cách cá nhân theo hướng khoa học, hạn chế ảnh hưởng của chủ nghĩa duy tâm. Cũng vào đầu thế kỷ XX, với môi trường cộng đồng làng xã có hơn 90 % dân cư là nông dân thuần hậu, ôn hòa; đạo đức xã hội Việt Nam tiếp nhận thêm ảnh hưởng từ đạo đức tôn giáo du nhập bên ngoài vào như Công giáo, Tin lành,... Song, đạo đức tôn giáo đặc biệt là những tôn giáo ngoại lai vẫn là dạng thức đạo đức của chủ nghĩa duy tâm, mang đậm dấu ấn phương Tây, khó có thể dung hợp hoàn toàn với xã hội Việt Nam nửa đầu thế kỷ XX. Trong khi đó, nội dung khuyến con người phải thoát khỏi “đám mây mù ảo tưởng tôn giáo” để tiến hành lao động và cải tạo thực tiễn của đạo đức cộng sản phù hợp với người Việt Nam cần cù, yêu lao động, gắn bó với hoạt động thực tiễn. Vì thế, sự xuất hiện của đạo đức cộng sản giai đoạn này đã góp phần khắc phục các quan điểm duy tâm của đạo đức tôn giáo ngoại lai du nhập vào Việt Nam đầu thế kỷ XX.

Thứ ba, đạo đức cộng sản thiết lập tiêu chuẩn mới về hành vi, giá trị sống, giúp gạt bỏ dần các hạn chế của đạo đức xã hội nửa đầu thế kỷ XX. C.Mác nói rằng, đạo đức trong xã hội có giai cấp phải phản ánh địa vị, lợi ích của giai cấp thống trị. Về sau V.I.Lênin tiếp tục

Chính đạo đức cộng sản từ sau năm 1920 đã khiến các nhà yêu nước Việt Nam sau này thức tỉnh, nhận thức lại về con đường đấu tranh, trở thành những nhà lãnh đạo cách mạng và thành công trong giải phóng dân tộc ở những năm kế tiếp. Đạo đức cộng sản xuất hiện phù hợp với biến động của lịch sử đã đưa Việt Nam chuyển từ chế độ quân chủ chuyên chế hàng ngàn năm trước sang một thời kỳ tiến bộ mới.

nhận định đạo đức đó phải có phát triển kinh tế - xã hội làm động lực, vai trò của tổ chức, tập thể với mỗi cá nhân phải được phát huy, ý thức tự rèn luyện của mỗi người phải được nâng cao. Điều đó đồng nghĩa với một quan niệm “được lòng” số đông thời kì này của nhà tuyên truyền cách mạng, nhà văn hoá Hải Triều rằng, nền kinh tế của xã hội vì mâu thuẫn mà biến đổi và tiến hóa thì văn học cũng phải biến đổi và tiến hóa. Triết lý đạo đức từ phong trào Thơ mới đầu thế kỷ XX của những trí thức tiểu tư sản xuất hiện, cũng đã phản ánh đúng thực tế này. Ban đầu, bối cảnh thời đại “mưa Âu gió Á” không khiến các trí thức của phong trào Thơ mới phai nhạt tinh thần yêu nước và ý thức sâu sắc về hoàn cảnh thuộc địa lúc này, nhưng tinh thần đó cũng chỉ có thể được biểu hiện qua các tác phẩm văn chương u uất kiểu “không khói hoàng hôn cũng nhớ nhà” một cách chung chung trừu tượng. Tuy nhiên, đạo đức cộng sản xuất hiện đã khiến cho nghệ thuật Thơ mới “vị nghệ thuật” ngày càng biến chuyển sang “nghệ thuật vị nhân sinh”, suy đến cùng chính là “vị dân sinh”, “vị tổ quốc”. Đạo đức cộng sản đã giúp nhiều nghệ sĩ dẹp bỏ cái tôi thuần túy nghệ thuật để phục vụ cho cuộc đấu tranh giai cấp. Nhiều thi nhân, văn nhân trong số đó về sau trở thành những cây bút của cách mạng, viết những tác phẩm nghệ thuật phục vụ nhân dân, cổ vũ cho tinh thần yêu nước, ý chí cách mạng của dân tộc⁶. Có thể nói, đạo đức cộng sản đã dần chiếm vị thế trở thành đạo đức của giai cấp chân chính, đạo đức của thời đại, đạo đức phụng sự cho sự tiến bộ của xã hội loài người, gạt bỏ sự “hỗn tạp, vụn vặt” trong đạo đức xã hội nửa đầu thế kỷ XX⁷.

2.2. Vai trò của đạo đức cộng sản trong công cuộc đổi mới hiện nay

Đạo đức cộng sản tiếp tục được nhấn mạnh nhất quán trong đường lối, chủ trương của Đảng, Nhà nước, giúp duy trì trật tự xã hội, đảm bảo công bằng, thúc đẩy phúc lợi cho cá nhân, xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Thứ nhất, đạo đức cộng sản trở thành nguyên tắc đạo đức của Đảng Cộng sản Việt Nam, được nhấn mạnh nhất quán và duy trì trong suốt quá trình Đảng ta lãnh đạo cách mạng. Đến nay, trải qua thời gian, đạo đức cộng sản vẫn tiếp tục được Đảng ta dày công bảo vệ, vun đắp. Điều đó thể hiện qua việc Đảng và Nhà nước tiếp tục giữ vững vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản, kiên định con đường đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội, gắn độc lập dân tộc với chủ nghĩa xã hội. Đặc biệt, trong xây dựng Đảng, bên cạnh nhiệm vụ xây dựng về chính trị, tư tưởng, tổ chức, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng đã nhấn mạnh, bổ sung thêm nhiệm vụ xây dựng đảng về đạo đức. Điều này không chỉ cho thấy sự nhất quán trong lập trường, đổi mới trong tư duy của Đảng mà còn tiếp tục cho thấy tầm quan trọng và ý nghĩa của đạo đức cộng sản đối với thực tiễn đất nước hiện nay. Tiếp tục nội dung này, trong Đại hội XIII, Đảng ta nghiêm khắc phê bình những cán bộ, đảng viên suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống đồng thời nhấn mạnh phải “tập trung xây dựng Đảng về đạo đức”⁸ và khẳng định coi đạo đức cộng sản là nguyên tắc tính Đảng, nhằm tiếp tục hiện thực hoá khát vọng xây dựng một đất nước phát triển, theo định hướng XHCN.

Thứ hai, đạo đức cộng sản thiết lập tiêu chuẩn về hành vi của con người xã hội chủ nghĩa, từ đó giúp duy trì trật tự xã hội. Thực tế hiện nay, một bộ phận cán bộ, đảng viên suy thoái tư cách đạo đức và phẩm chất chính trị, hoang mang, dao động, đánh mất lý tưởng và mất niềm tin vào chế độ; một số thanh niên trẻ,

Cựu tù nhân Côn Đảo giao lưu, trò chuyện với các bạn trẻ Thành phố Hồ Chí Minh tại Triển lãm ảnh chủ đề “Từ tù, cựu tù Côn Đảo ngày trở lại & Biệt đội giữ bình yên “đất lửa”” _ Ảnh: TL

yêu nước nhưng thiếu định hướng chính trị đúng đắn; các thế lực phản động, có tư tưởng thù địch, chống phá con đường đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội đang phủ nhận đạo đức cộng sản qua các ấn bản phẩm văn chương, nghệ thuật, báo chí hoặc các video tuyên truyền, giáo dục, định hướng lối sống cho thế hệ trẻ,... Thậm chí, một số văn nghệ sĩ, KOL (người dẫn dắt dư luận chủ chốt/người có sức ảnh hưởng) còn vô tình hoặc cố ý tuyên truyền lối sống thực dụng, cá nhân ích kỉ, đi ngược lại chuẩn mực của đạo đức cộng sản. Ngoài ra, còn có những nhà nghiên cứu độc lập “khoác lên mình chủ nghĩa Mác nhưng chống Mác” bằng cách lập luận rằng đạo đức cộng sản đã lỗi thời, chủ nghĩa Mác là một triết lý mở, bởi vậy, hãy làm mới

chủ nghĩa ấy bằng một đạo đức khác. Nguy hiểm hơn, còn có sự đánh tráo khái niệm khi cho rằng, “đạo đức cộng sản là dạng thức đạo đức khuyến con người hãy bạo động, đấu tranh chính trị, từ đó kích động bạo chính”; xem đạo đức cộng sản là đi ngược lại quy luật phát triển tự nhiên của lịch sử, không phù hợp với xu thế hòa bình, hội nhập, quốc tế hóa hiện nay.... Ngược lại, đạo đức cộng sản nhấn mạnh tinh thần thượng tôn pháp luật, ngăn ngừa các hành vi đi ngược lại chuẩn mực xã hội và lợi ích cộng đồng đã phủ nhận toàn bộ những luận điệu này.

Thứ ba, trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường hiện nay, đạo đức cộng sản điều chỉnh các quan hệ lợi ích, bảo vệ quyền lợi của nhân dân, từ đó giúp giải quyết các vấn đề xã hội và

thúc đẩy phúc lợi xã hội, giúp giữ vững định hướng XHCN. Hiện nay, dựa trên nguyên tắc của đạo đức cộng sản, về tư tưởng, công tác bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng diễn ra thường xuyên, hiệu quả. Về chính trị - xã hội, nền dân chủ xã hội chủ nghĩa vẫn được duy trì và ngày càng đi vào ổn định, có chiều sâu. Về kinh tế - xã hội, theo Tổng cục thống kê, mức sống của người dân năm 2021 giảm khoảng 1.1% (tương đương 42.000 đồng) do ảnh hưởng của yếu tố dịch bệnh nhưng niềm tin của người dân vào Chính phủ không suy giảm, tính đồng thuận xã hội của người dân Việt Nam ở mức cao. Trong bối cảnh đại dịch Covid-19 phức tạp, đầu năm 2022, nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa nước ta vẫn hồi phục nhanh và thậm chí được dự báo có chỉ số tăng trưởng cao - khoảng 6.5% vào cuối năm 2022. Lưu ý rằng con số này ở khu vực Đông Nam Á chỉ được dự báo khoảng 5.8% và trên toàn cầu chỉ khoảng xấp xỉ 3%. Đến năm 2023, nền kinh tế đạt mức tăng trưởng 5,05%, mặc dù không đạt mục tiêu 6,5% đề ra tại Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2023 và Nghị quyết 01/NQ-CP của Chính phủ nhưng “là kết quả tích cực và thuộc nhóm các nước có mức tăng trưởng cao nhất khu vực và thế giới”⁹. Những kết quả đó là minh chứng cho thấy nguyên tắc đạo đức và con đường cách mạng mà Hồ Chí Minh và Đảng ta lựa chọn vẫn hoàn toàn đúng đắn. Đạo đức cộng sản đã tạo ra những con người xã hội chủ nghĩa kiên định mục tiêu độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, cụ thể hoá bằng các thành tựu nhiều mặt trong đời sống xã hội.

3. Một số vấn đề đặt ra và kết luận

Hiện nay, đạo đức cộng sản vẫn vấp phải một số hoài nghi thậm chí phủ nhận. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến điều này:

Trước hết, xuất phát từ quá trình chuyển đổi niềm tin chính trị. Do sự phát triển của công nghệ, do xu hướng ngày càng dân chủ hóa đời sống xã hội, cá nhân có cơ hội tiếp xúc với nhiều thông tin và quan điểm mới. Từ đây, việc tiếp cận các nguồn thông tin đa dạng, đặc biệt là thông qua các phương tiện truyền thông và internet, có thể giới thiệu cho cá nhân những quan điểm mới, khiến họ phải cân nhắc lại những niềm tin trước đây và điều chỉnh lập trường chính trị của mình. Rất nhiều trong số đó chịu ảnh hưởng của các hệ giá trị đạo đức khác hoặc trái với đạo đức cộng sản. Chưa kể, một số cá nhân còn có nhận thức sai lệch về đạo đức cộng sản khi cho rằng một số biểu hiện và hành vi vi phạm đạo đức thuần túy trong đời sống xã hội (như không hiếu kính với ông bà tổ tiên, không lễ phép với thầy cô,...) là hệ quả của đạo đức cộng sản đồng thời lập luận rằng đạo đức cộng sản đang “lỗi thời”, “thất thế”, “không còn phù hợp” Việt Nam hiện nay.

Thứ hai, xuất phát từ sự suy thoái về đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên và mặt trái của nền kinh tế thị trường hiện nay. Chính sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên và tác động từ mặt trái của nền kinh tế thị trường đã khiến cho một bộ phận người dân suy giảm niềm tin vào đạo đức cộng sản, thậm chí hoang mang, dao động, dẫn đến phủ nhận những giá trị thực tế mà đạo đức cộng sản mang lại cho Việt Nam.

Từ đó, một số vấn đề đặt ra hiện nay: *Một là*, cần nhận thức đúng và đầy đủ về đạo đức cộng sản trong bối cảnh mới. Đánh giá đạo đức cộng sản phải trên cơ sở khách quan, gắn liền nhân tính, tính tích cực chính trị xã hội của cá nhân với tính cộng đồng. *Hai là*, tạo môi trường xã hội lành mạnh cho đạo đức cộng sản được duy trì,

phát triển; khen thưởng, nêu gương, nhân rộng mô hình những cá nhân, tập thể phát huy tốt giá trị của đạo đức cộng sản trong thực tiễn đời sống, lao động sản xuất. *Ba là*, phê bình, xử lý nghiêm theo đúng quy định của pháp luật các cá nhân, tổ chức vi phạm nguyên tắc của đạo đức cộng sản. *Bốn là*, bảo vệ chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, bảo vệ Đảng cũng như bảo vệ đạo đức cộng sản, đấu tranh chống các quan điểm sai trái liên quan đến đạo đức cộng sản.

Như vậy, có thể nói, đạo đức cộng sản ở Việt Nam chịu sự quy phạm của những điều kiện lịch sử có tính cụ thể, khách quan. Đạo đức cộng sản đã tiếp nối một cách tự giác cho xu hướng triết học - đạo đức cũ trong phong trào Duy tân năm 1905 - 1924, giải quyết đúng đắn, sáng tạo mối quan hệ giữa dân tộc và giai cấp, giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Đạo đức cộng sản đã cho thấy quá trình tiếp nhận những giá trị của triết lý cách mạng, tiên bộ, phù hợp với xu thế phát triển của lịch sử, đặc biệt từ sau những năm 1930 cũng như vẫn phù hợp với nhu cầu, nguyện vọng chính đáng của nhân dân

ta hiện nay. Cũng bởi vậy, đạo đức cộng sản tuy mới mẻ ở một quốc gia thuộc địa nửa phong kiến nhưng lại có thể ngay lập tức phù hợp bởi tính tương đồng của những giá trị nhân văn, dân chủ trong nền văn hóa, trong đạo đức xã hội truyền thống. Đạo đức cộng sản vẫn phát huy vai trò tạo nên một hệ giá trị đạo đức định hướng cho con người Việt Nam trong bối cảnh đất nước bước vào những thách thức mới sau một trăm năm qua. Nói một cách ngắn gọn, từ đầu thế kỷ XX, đạo đức cộng sản đã thiết lập các hành vi đạo đức mới, định hình nhân cách cá nhân, giải quyết các hỗn tạp trong đạo đức xã hội Việt Nam cuối thế kỷ XIX. Đến nay, đạo đức cộng sản vẫn được nhấn mạnh qua tinh thần của các văn kiện của Đảng, Nhà nước, được bảo vệ và thực hiện nhất quán, có hiệu quả trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Đạo đức cộng sản trở thành nền tảng cho tư duy chính trị và chính sách của Đảng, Nhà nước; là một nhân tố quan trọng giúp Việt Nam thoát khỏi tình trạng trì trệ, giữ vững định hướng XHCN, phát triển ổn định và tăng trưởng ❖

¹ C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2002, tập 20, tr.137.

² Xem C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 1995, tập 4, tr.646.

³ V.I.Lênin: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2006, tập 41, tr.224.

⁴ V.I.Lênin: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2005, tập 39, tr.268-269.

⁵ Hồ Chí Minh: “Đạo đức cách mạng”, trên cpv.ctu.edu.vn, truy cập 16/5/2024.

⁶ Phan Cự Đệ: *Văn học Việt Nam nửa đầu thế kỷ XX*, Nxb Văn học, Hà Nội, 2004.

⁷ Nguyễn Tài Đồng: *Khái lược lịch sử tư tưởng triết học Việt Nam*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội, 2015.

⁸ Xem Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập I, tr.183-184.

⁹ Tổng cục thống kê: “Báo cáo Tình hình kinh tế - xã năm 2022, 2023” trên <https://www.gso.gov.vn>, truy cập 1/8/2024.